

MGA EPIKO

Kudaman

Ang Kudaman ay isang epiko ng mga katutubong Palawan (Pala'wan) sa kabundukan ng timog Palawan. Isa ito sa maraming tultul, o mahabang awit-salaysay, ng pangkat na ito. Ang bayani nito, si Kudaman, ay isang pinuno at shaman na mas pinipili ang kapayapaan kaysa sa digmaan.

Buod ng Kudaman

Ang pagkawala ni Tuwan Putli. Nagsisimula ang epiko sa dalawang magpinsang nangingisda sa ilog. Biglang nawala ang isa sa kanila, si Tuwan Putli (Tuwan Putliq), dahil nilamon siya ng isang buwaya. Nangako ang kanyang ama na ibibigay siya sa sinumang makapagbabalik sa kanya. Ang Binata ng mga Ulap ang nakahanap sa kanya: natagpuan niya ang isang piraso ng kuko ni Tuwan Putli sa ngipin ng isang matandang buwaya, at mula roon ay naibalik ang dalaga.

Ang pag-aasawa ni Kudaman. Naging asawa ni Tuwan Putli ang Binata ng mga Ulap, ngunit naakit ito ng isang diwata ng dagat, kaya iniwan siya ni Tuwan Putli. Si Kudaman naman ay nag-alok sa kanya ng nganga (betel), na tanda ng pag-aalok ng kasal, at tinanggap ito ni Tuwan Putli. Nagkaroon ng malaking pista na may daan-daang banga ng alak na bigas (tabad). Pagkatapos, naglakbay si Kudaman sakay ng kanyang mahiwagang ibon, ang lilang tagak na si Linggisan, at nagkaroon pa ng ibang asawa na itinuturing na magkakapatid at nakatira sa iisang bahay.

Ang pagsalakay ng mga Ilanun. Sa isang panaginip, nabalaan si Kudaman na sasalakay ang mga Ilanun, mga mandarambong mula sa dagat na gustong agawin ang kanyang mga asawa. Kahit mas gusto niya ang kapayapaan, nakipaglaban siya sa pinuno ng mga Ilanun. Nagtagumpay siya dahil sa kanyang talino at hindi sa kalupitan. Pagkatapos ng labanan, binuhay pa niyang muli ang pinuno ng mga Ilanun gamit ang dinurang nganga, tanda ng kanyang pagiging mapagpatawad.

Ang mga paglalakbay at mga pista. Ang natitirang bahagi ng epiko ay tungkol sa paulit-ulit na pagdiriwang, sa mga paglalakbay ni Kudaman sa malalayong lupain, at sa pagbisita sa mga kaibigan at kamag-anak. Sa isang pista, nakainom siya ng 180 banga ng alak, naging ulap at bumagsak sa pinakagitna ng mundo, hanggang sa iligtas siya. Sa isang paglalakbay bilang shaman, kinausap niya si Nägsalad, ang "Manghahabi ng Mundo," at binalaan siya nito laban sa karahasan.

Ang wakas. Sa dulo ng naitalang awit, sampu na ang asawa ni Kudaman, na nakilala niya sa kanyang mga paglalakbay. Marami sa kanila ay mga "Binibini" na kumakatawan sa mga bahagi ng kalikasan, gaya ng Binibini ng Esmeraldang Kalapati at ng Binibini ng mga Pino. Nagtatapos ang epiko sa larawan ni Kudaman bilang isang mahinahong pinunong naghahangad ng kapayapaan.

Paalala: napakahaba ng Kudaman, na inaawit sa loob ng pitong gabi, kaya pinaikli ang buod na ito. Maaaring magkakaiba ang pagbaybay ng mga pangalan sa inyong aklat o modyul.

Mga tauhan

- Kudaman: ang bayani; pinuno at shaman na mapayapa at marunong.
- Tuwan Putli: ang unang asawa ni Kudaman; ang dalagang nawala sa ilog.
- Ang Binata ng mga Ulap: nakahanap kay Tuwan Putli at naging una niyang asawa.
- Linggisan: ang lilang tagak na sinasakyan ni Kudaman sa kanyang paglalakbay.
- Ang pinuno ng mga Ilanun: ang nakalaban ni Kudaman na kanya ring binuhay muli.
- Nägsalad: ang "Manghahabi ng Mundo" na nagpayo kay Kudaman.

Mga katangian ng Kudaman bilang epiko

- Inaawit sa gabi: ang tultul ay inaawit mula gabi hanggang madaling-araw.
- Mahika at kapangyarihan: lumilipad na ibon, pagbuhay sa patay at paglalakbay sa mundo ng mga espiritu.
- Paulit-ulit na tema: pista, paglalakbay at pag-aasawa.
- Salamin ng kultura: makikita ang mga ritwal, ang paggamit ng nganga at alak na bigas, at ang paniniwala ng mga Palawan na may espiritu ang kalikasan.

Aral ng Kudaman

- Kapayapaan kaysa digmaan. Lumaban lamang si Kudaman kung kailangan, at mas pinili niya ang talino kaysa kalupitan.
- Pagpapatawad. Binuhay niyang muli ang kanyang kaaway.
- Paggalang sa kalikasan. Ipinapakita ng epiko ang malapit na ugnayan ng tao sa mga espiritu ng kalikasan.
- Pagkakaisa ng pamayanan. Ang mga pista ay pagkakataon upang magsama-sama at magdiwang ang buong komunidad.

Mga gabay na tanong

1. Paano natagpuan si Tuwan Putli matapos siyang mawala sa ilog?
2. Sino ang mga Ilanun at bakit sila sumalakay?
3. Paano ipinakita ni Kudaman na mas pinahahalagahan niya ang kapayapaan?
4. Anong mga paniniwala at kaugalian ng mga Palawan ang makikita sa epiko?
5. Paano naiiba si Kudaman sa ibang bayani ng epiko na kilala mo, gaya ni Lam-ang?

Kasaysayan ng akda

Ang bersyong kilala ngayon ay inawit ni Usuy, isang iginagalang na shaman at mang-aawit mula sa kabundukan ng timog Palawan. Inirekord ito noong 1971–1972 ng mananaliksik na si Nicole Revel-Macdonald, at isinulat sa wikang Palawan sa tulong ng mang-aawit na si Mäsinu Intaräy. Nailathala ito sa Pranses noong 1983, at noong 1991 ay lumabas ang salin sa Tagalog na Kudaman: Isang Epikong Palawan na Inawit ni Usuy, nina Edgar B. Maranan at Nicole Revel-Macdonald.